

STAROSTI PRIJAZNO MESTO

Vademecum

Priročnik za člane
častnega seniorskega odbora
in druge sodelavce
starosti prijaznega mesta

INSTITUT
ANTONA TRSTENJAKA

Ljubljana 2009

Starosti prijazna mesta v Sloveniji

Tudi Slovenci smo postali dolgoživa družba. Pričakuje se, da bo leta 2010 povprečna pričakovana življenjska doba za moške 74 let, za ženske pa 81, trend pa je ob tem še vedno obrnjen navzgor. Istega leta naj bi bilo v Sloveniji starih nad 65 let 16% vsega prebivalstva, ta odstotek pa naj bi se do leta 2050 podvojil na 32%. V Sloveniji staranje prebivalstva pospešuje še nizka rodnost. Tako ostajamo sicer številčno enaka, strukturno pa precej drugačna družba s spremenjenimi potrebami, ki pa v dosedanji politični praksi še ni naletela na ustrezen odmev. Bogate strokovne, socialne in fizične zmožnosti starejših ostajajo neizkoriščene, stereotipi o starosti pa enaki.

V dogovoru s Svetovno zdravstveno organizacijo smo na Inštitutu Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje z letom 2008 sprožili aktivnosti za uvajanje programa *Starosti prijazna mesta v Sloveniji*. Naleтели smo na zelo dober odziv županov treh največjih slovenskih mest, Ljubljane, Maribora in Celja. Zanimanje drugih slovenskih mest kaže, da bomo tudi pri nas lahko z mrežo starosti prijaznih mest povečali kakovost življenja in staranja današnjih in jutrišnjih starostnikov. V Sloveniji želimo priporočila Svetovne zdravstvene organizacije nadgraditi še z vzdrževanjem stalne pozornosti županstev in meščanov. Zato smo v vsakem od vključenih mest k sodelovanju povabili ugledne meščane, se-

niorke in seniorje, ki bodo s pomočjo slovenskega priročnika, vademecuma, ki ga držite v rokah, ugotavljali, kaj bi bilo mogoče izboljšati, da bi bilo bivanje v slovenskih mestih bolj zdravo, kakovostno in prijazno starim ljudem. Njihove ugotovitve bomo na Inštitutu zbirali in z njimi vsako leto seznanili javnost z željo, da bi s tem tudi ostale meščane spodbudili k enaki pozornosti. Ob potrebni pozornosti in informiranosti se vidi marsikaj, kar se sicer zdi samo po sebi umevno, drugače. Želimo, da bi s projektom *Starosti prijazna mesta* v Sloveniji pričeli uvajati tudi kulturo partnerskega ureničevanja skupnih ciljev, ne oziraje se na trenutne politične silnice. *Starosti prijazna mesta* naj slovensko družbo v razmerah pretiranega političnega opredeljevanja povezujejo na področju, s katerim se vsakdo lahko poistoveti.

Dr. Božidar Voljč

ZNAČILNOSTI STAROSTI PRIJAZNIH MEST

Prevedel Velemir Gjurin

I. Stavbne in zunajstavbne površine

1. Javne površine so čiste in prijetne.
2. Zelenih površin in klopi na prostem je dovolj, so lepo vzdrževane in varne.
3. Pločniki so lepo vzdrževani, brez ovir in samo za pešce.
4. Pločniki so zasnovani tako, da na njih ne drsi, da so dosti široki za invalidske vozičke in da imajo robniki klančine do ravni cestišča.
5. Prehodov za pešce je dovolj in so varni za ljudi z različnimi stopnjami in vrstami zmanjšane telesne sposobnosti, niso spolzki, so opremljeni z vidnimi in zvočnimi signali in dajejo na voljo zadosti časa za prečkanje.
6. Vozniki puščajo pešcem prednost v križiščih in pred prehodi za pešce.
7. Kolesarske steze so ločene od pločnikov in drugih hodišč.
8. Zunajstavbni varnosti se pomaga z dobro ulično razsvetljavo, policijskimi patroljami in izobraževanjem lokalne skupnosti.
9. Storitve so dostopne in blizu skupaj.

10. Poskrbljeno je za storitvene ugodnosti strankam, ki jim gre posebna pozornost, npr. z ločenimi čakalnimi vrstami ali postrežnimi pulti za starejše.
11. Poslopja so dobro označena z napisi tako na fasadi kot v notranjščini, imajo dovolj sedežev in toalet, dostopna dvigala, klančine, ograje in stopnice ter ne-spolzka tla.
12. Javnih stranišč je znotraj in zunaj stavb dovolj in so čista, dobro vzdrževana in zlahka dostopna.

II. Prevoz

13. Cene javnega prevoza so stalne, prikazane na vidnem mestu in žepu dosegljive.
14. Javni prevoz je zanesljiv in časovno gost, tudi ponoči in ob koncu tedna ter na praznike.
15. Do vseh mestnih predelov in služb se da pripeljati z javnim prevozom, ki nudi dobre prestopne povezave in ima linije in vozila jasno označena.
16. Vozila javnega prevoza so čista, lepo vzdrževana, dostopna, brez gneče in imajo prednostne sedeže, ki niso neupravičeno zasedeni.
17. Invalidom je na voljo specializiran prevoz.
18. Vozniki javnega prevoza ustavljajo na predvidenih postajah, in sicer tik ob

pločniku, tako da je vstopanje olajšano, in preden odpeljejo, počakajo, da se potniki usedejo.

19. Postajališča in postaje so na primernih krajih, dostopne, varne, čiste, osvetljene in dobro označene, opremljene z ustreznimi klopami in nadstreški.
20. Potnikom so na voljo popolne in zlahka dosegljive informacije o linijah, voznem redu in poskrbljenosti za osebe s posebnimi potrebami
21. Kjer je javni prevoz preveč omejen, so na voljo prostovoljske prevozne usluge.
22. Taksije je lahko dobiti in si jih privoščiti, taksisti pa so vljudni in ustrezljivi.
23. Ceste so lepo vzdrževane, s pokritimi odvodniki in dobro osvetljava.
24. Pretok prometa je dobro uravnavan.
25. Ob cestah ni ovir, ki bi voznikom zaslanjale vid.
26. Prometni znaki in križišča so opazni in smotrno postavljeni.
27. Pospešuje se izobraževanje vseh voznikov in zanje omogočajo osvežitveni tečaji.
28. Parkirišč in ustavljalšč za izstop sopotnikov je dovolj in so na primernih mestih.
29. Na voljo so prednostna parkirna mesta in izstopališča za ljudi s posebnimi potrebami, in se spoštujejo.

III. Bivališča

30. Zadostno število cenovno dosegljivih bivališč je na voljo v varnih območjih, ki so blizu storitvenih točk in preostale skupnosti.
31. Na voljo je zadosti cenovno dosegljivih storitev za vzdrževanje dóma in podporo življenju na domu.
32. Bivališča so solidno zgrajena in zagotavljajo varno in udobno zavetje pred vremenom.
33. Notranji prostori in ravne površine dovoljujejo svobodo gibanja po vseh sobah in hodnikih.
34. Dane so možnosti za adaptacijske spremembe stanovanja, pri čemer obstaja razumevanje za potrebe starejših občanov.
35. Državna in komercialna najemna stanovanja so čista, lepo vzdrževana in varna.
36. Lokalno je poskrbljeno za zadosti cenovno dosegljivih stanovanj za slabotne in invalidne starejše občane, z ustrežljivo podporo.

IV. Družabno življenje

37. Prostori za prireditve in dejavnosti so na priročnih lokacijah, dostopni, razsvetljeni in dosegljivi z javnim prevozom.
38. Prireditve so ob urah, primernih za starejše občane.

39. Dejavnosti in prireditve se je mogoče udeleževati samostojno ali s spremljajočo osebo.
40. Dejavnosti in zanimivosti so cenovno dosegljive in brez prikritih ali dodatnih stroškov udeležbe.
41. Obveščanje o dejavnostih in prireditvah je dobro, vštivši podrobnosti o dostopnosti prostorov in naprav in o prevoznih možnostih za starejše osebe.
42. Ponudba dejavnosti je široka in raznolika, tako da je lahko privlačna za različne preseke starejšega prebivalstva.
43. Starejše prebivalstvo vključujoča družba so organizirana po raznovrstnih lokalnih zbirališčih, kakršna so rekreacijski centri, šole, knjižnice, kulturni domovi in parki.
44. Obstaja nenehno prizadevanje po vključitvi občanov, ki so v nevarnosti družbene osame.

V. Spoštovanje in vključevanje v družbo

45. Javni, prostovoljni in komercialni ponudniki storitev redno povprašujejo starejše občane, kako bi lahko svojo službo izboljšali.
46. Javni in komercialni sektor ponujata storitve in izdelke, ki so prilagojeni spreminjajočim se potrebam in željam starejših občanov.
47. Osebje je vljudno in ustrežljivo.

48. Starejši ljudje se vidno pojavljajo v občilih, in ta jih prikazujejo pozitivno in brez stereotipiziranja.
49. Dejavnosti in prireditve, namenjene celotni skupnosti, privlačijo vse generacije, ker se trudijo prilagoditi potrebam in željam, značilnim za različne starostne dobe.
50. Starejše občane skupnost posebej vključuje v dejavnosti za 'družine'.
51. Šole ustvarjajo priložnost za poučenost o staranju in ostarelih in v šolske dejavnosti pritegujejo tudi starejše občane.
52. Skupnost starejšim priznava njihov prispevek v preteklosti kakor tudi v sedanjosti.
53. Manj premožni starejši občani imajo dober dostop do javnih, prostovoljskih in zasebnih storitev.

VI. Družabno angažiranje in zaposlitev

54. Starejšim, ki bi radi delovali prostovoljsko, je na voljo prožna vrsta možnosti, da se priučijo in dobivajo priznanja ter so deležni pravega vodstva in nadomestila osebnih stroškov.
55. Kvalitete starejših zaposlenih se cenijo.
56. Stremi se k vrsti prožnih in ustrezno plačanih zaposlitev za starejše.

57. Pri zaposlovanju, odpuščanju, napredovanju in izobraževanju delavcev je prepovedana diskriminacija zgolj na podlagi starosti.
58. Delovna mesta so prilagojena potrebam invalidov.
59. Podpira se samozaposlovanje starejših.
60. Starejšim delavcem se omogoča pridobivanje veščin za dela, možna po upokojitvi.
61. Telesa, ki sprejemajo odločitve v javnem, zasebnem in prostovoljskem sektorju, spodbujajo in olajšujejo sprejemanje starejših v svoje članstvo.

VII. Občevanje in obveščanje

62. Učinkovit sistem sporočanja dosega vse starostne skupine skupnosti.
63. Zagotavlja se redno in široko obveščanje in poskrbljeno je za usklajen dostop na enem samem mestu.
64. Redne obvestilne in za starejše zanimive oddaje so del programske ponudbe.
65. Spodbuja se starejšim ljudem dostopno govorno sporočanje.
66. Ljudje v nevarnosti družbene osame so obveščani na štiri oči od zaupnih posameznikov.
67. Javne in komercialne službe na prošnjo izvajajo prijazne, medosebne storitve.

68. Tiskana sporočila – vštrevši uradne obrazce, televizijske napise in besedila na prikazovalnikih – imajo večje črke, glavne misli pa poudarjene z jasnim in krepkim tiskom.
69. V tiskanem in govornem sporočanju se uporabljajo preproste, znane besede v kratkih, nezapletenih stavkih.
70. Pri telefonskih storitvah se navodila izrekajo počasi in razločno, kličočemu pa se pove, da lahko sporočilo kadarkoli ponovi.
71. Elektronski aparati, npr. mobilni telefoni, radijski aparati, televizijski sprejemniki, bankomati in listkomati, imajo gumbke in napise velike.
72. V javnih prostorih, kot so državni uradi, občinski centri in knjižnice, obstaja širok javen dostop do računalnikov in medmrežja, zastonj ali za zelo nizko plačilo.

VIII. Storitve skupnosti in zdravstvenih služb

73. Zdravstvo in skupnost ponujata ustrezen razpon storitev za pospeševanje, vzdrževanje in vračanje zdravja.
74. Oskrba na domu vključuje zdravstveno in osebno nego in gospodinjstvo.
75. Zdravstvene in socialne službe so na prikladnih krajih in dostopne z vsemi oblikami prevoza.

76. Domovi s stalno oskrbo in stanovanjske soseske za starejše so blizu storitvenih centrov in ostale skupnosti.
77. Objekti, v katerih se izvaja zdravstvena in z njo povezane dejavnosti, so sezidani varno in so v celoti dostopni.
78. Zagotovljeno je jasno in dostopno obveščanje o zdravstvenih in socialnih storitvah za starejše.
79. Izvajanje storitev je usklajeno in glede urejanja papirjev preprosto.
80. Vse osebje je spoštljivo in ustrezljivo do starejših ter vzgojeno, da jim pomaga.
81. Gospodarske ovire, ki preprečujejo dostop do zdravstvenih storitev in podpornih storitev skupnosti, so kar se da zmanjšane.
82. Prostovoljska pomoč ljudi vseh starosti se spodbuja in podpira.
83. Pokopališč je dovolj in so dostopna.
84. Skupnost pri načrtovanju ukrepov ob naravnih nesrečah in v drugih izrednih razmerah upošteva šibkosti in sposobnosti starejših.

